

ČASOPIS ZA KULTURU HRVATSKOGA KNJIŽEVNOG JEZIKA
IZDAJE HRVATSKO FILOLOŠKO DRUŠTVO
ZAGREB, LIPANJ 1975. GODIŠTE XXII.

Dr Sreten Živković

Nedavno nas je napustio ugledni znanstveni radnik, nastavnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, pisac gramatikâ i uvoda u opću lingvistiku, jedan od pokretača i urednika Jezika, dragi naš dr Sreten Živković, profesor Više pedagoške škole, odnosno Pedagoške akademije u Zagrebu. Otišao je tiho i mirno, kao što je bio tih i miran i u životu, premda je u njemu vječno vibrirala istraživačka zanesenost i nemir učenjaka koji neprestano želi da više zna, ali i da svoja znanja prenosi i na mlade naraštaje. Hrvatsko filološko društvo u Zagrebu izgu-

bilo je u njemu svojega vrijednog člana.

Sreten Živković se rodio 14. veljače 1895. u Osijeku, u Slavoniji. Gimnaziju je polazio i završio u Osijeku, a slavistiku i germanistiku studirao je u Zagrebu i u Beču. Najveći dio svojega nastavničkog života proveo je u Zagrebu na višoj pedagoškoj školi, gdje je odgojio mnoge nastavnike materinskoga jezika, koji su se razmiljeli po učiteljskim i srednjim školama. Bio je poznat i omiljen kao blag i zanesen učitelj koji i s pomoću jezika razvija ljubav prema narodu i rodnoj grudi. Uz to je pisao priručnike za osnovne i srednje škole, ali i za visoke škole. Bio je jedan od obrađivača građe za Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, toga standardnog djela koje se upravo dovršuje. Obrađivao je i posebna stručna i znanstvena pitanja, osobito ga je zanimao slavenski glagolski vid, dioba glagola, glavna funkcija perfekta, složene rečenice i problematika postanka jezika. Sreten Živković nije volio samo svoj jezik nego i jezike uopće. Iz te ljubavi izvire

i postanak njegova životnog djela Uvoda u opću lingvistiku, koji je doživio dva izdanja, prvo g. 1935. i drugo g. 1958. Bilo je to prvo općelingvističko djelo u hrvatskoj nauci o jeziku, pisano po načelima indoevropske lingvistike mladogramatičkog smjera. Sve do najnovijih dana davalo je našem mlađem naraštaju osnovne upute na našem jeziku o nauci o jeziku uopće. Gramatičke priručnike za osnovne i srednje škole objavljivao je u suradnji s profesorima Stjepanom Bosancem, Matom Hrastom i Ivanom Brabecom od 1939. do 1968. To je u prvom redu priručnik »Staroslavenski jezik s hrvatskosrpskom redakcijom za 5. razred srednjih škola«, a zatim »Gramatika hrvatskoga ili srpskoga jezika« za različite razrede osnovnih i srednjih škola. Za više razrede gimnazija izdao je s prof. Matom Hrastom i Ivanom Brabecom Gramatiku hrvatskosrpskoga jezika, koja je od 1952. do 1968. doživjela osam izdanja.

Prof. Sreten Živković znao je dobro što znači pojedinom narodu njegov jezik i kultura njegova književnog jezika, pa nije žalio truda da uradi na tom području što je više mogao. Ostavio je za sobom djela koja o njemu glasnije govore nego što je sâm običavao govoriti. Bio je suradljiv, druželjubiv, snošljiv, srdačan, jednom riječju: plemenit čovjek.

Stoga i sa žaljenjem pišem posljednje riječi ovog nekrologa. Umro je 13. ožujka 1975. nakon zaslužnog i plodnog života i kao znanstvenik i kao čovjek. Takva čovjeka ne možemo zaboraviti, njegova će uspomena dugo živjeti.

A Hrvatsko filološko društvo i časopis Jezik ne mogu zaboraviti s koliko je požrtvovnosti i ljubavi radio kao član uredništva na pokretanju i afirmaciji toga časopisa za kulturu hrvatskoga književnog jezika, koji je pokrenut 1952. Neka je za sve spomenuto profesoru dru Sretenu Živkoviću srdačna hvala i vječna slava!

Ljudevit Jonke

PROGRAM KULTURE GOVORA

Ivo Škarić

(Svršetak)

Logičnost

Pojačana logička organizacija nesumnjivo je odlika kultiviranog govora. Nekultiviran govor između ostaloga prepoznajemo po odsutnosti logičnosti, logičkih izvoda i logičkih figura. Našim programom predviđamo pojačano uvježbavanje upravo ove govorne komponente. Već od početka učenike navodimo da govor organiziraju prema formalnim logičkim obrascima, u jasnim odnosima uzroka i posljedice, u silogističkim shemama da bismo ih zatim uputili u dijalektičke zakone mišljenja. Posebnim vježbama razvijamo smisao za apstraktno mišljenje, aksiomatske tvrdnje, za teoreme, za deduktivni postupak. Treba upućivati učenike na mogućnosti logičkih pogrešaka, osobito krivih uopćavanja kojima se može neistinitome dati privid istinitoga. Zbog toga treba razvijati osjećaj za imaginativno, geometrijsku kompatibilnost i inkompatibilnost te za druge tehnike kritičnog racionalnog ponašanja, kao što je objektivnost, argumentiranost, oslanjanje na činjenice i druge kojima se pomaže otkrivanje logicističkih prijevара. Postoji niz tehnika kojima se potiče širenje slobode mišljenja, a među njima su i one jednostavne kao neizostavni pokušaj da se stvari promotre i s drugog, neuobičajenog, ali logički mogućeg načina promatranja te smisao za paradoks. U logičko govorno ponašanje spada i proporcionalno odmjeravanje izraza prema predmetu. Treba upozoravati na to da se kompleksniji predmet iznosi u duljem izlaganju, a jednostavniji u kraćem, da se važnijem daje više prostora nego nevažnom te da nužno svaki predmet iznesen govorom mora biti jasno artikuliran u posebna poglavlja. Dihotomički način iznošenja građe je najracionalniji pa treba upućivati u tehniku ovakvog organiziranja govora.

Da bi se razvio osjećaj za logičnu organizaciju iskaza, koristimo se ovim tehnikama: stilistički postupak identifikacije,¹⁴ logička analiza rečenica,¹⁵ tehnika sastavljanja sažetaka, tehnika marginalnih bilježaka te tehnika konsektivnog prevođenja unutar istog jezika.

Nemojmo propustiti reći da treba posebno njegovati humor koji proizlazi iz hotimično izvedenog nesklada između logičkog obrasca i evidentne stvarnosti. Mislim da se svi možemo složiti da je u našem govorništву pa i u našim školama i suviše malo zastupljen zdravi, slobodni, stvaralački humor.

---

¹⁴ Identifikacija je postupak stilističke analize prema Ch. Ballyju. O toj analizi iscrpnije se može pročitati u njegovoj knjizi *Traité de stylistique française*, Genève, Paris, 1951.

¹⁵ Za logičku analizu složenih rečenica dobro je konzultirati knjigu P. Guberine: *Valeur logique et valeur stylistiques des propositions complexes*, Epoha, Zagreb, 1954.